

Dk. Donald Fowler, Asili ya Agano la Kale, Hotuba ya 20, Kifo cha Ashuru

© 2024 Don Fowler na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya asili ya Agano la Kale. Hiki ni kikao cha 20, Kifo cha Ashuru.

Nakumbuka msemu kutoka kwa kocha mkuu wa mpira wa miguu wa Chicago Bear Mike Ditka ambaye alisema kitu juu ya kutupa nikeli kama ni vifuniko vya shimo.

Niligeuza hilo kuwa msemu ambao ninatumia sana. Unapopitia himaya hizi kama tunavyofanya, sio kama tunafanya hivi kutoka futi 40,000. Inaonekana zaidi kama tuko mwezini tukiangalia dunia.

Hivyo ndivyo tulivyo mbali. Lakini unachofanya katika masomo ya Agano la Kale ni kutupa karne nyingi. Unatupa karne nyingi kama ni nikeli.

Tunazungumza karne nyingi ambazo tunashughulika nazo, na tunazingatia tu vitu vidogo, au sio kadhaa, vidogo. Tunazingatia tu mambo kadhaa. Na hili ndilo tatizo la Agano la Kale, au mojawapo ya matatizo kwa sababu inashughulikia eneo nyingi.

Wema wangu, haiwezekani kutenda haki kwake. Na haijalishi ni saa ngapi za mkopo ambazo mtu alinipa, kinadharia ningehitaji zaidi. Kwa hivyo hapo ndipo tulipo.

Lakini tutaweka malipo kwa Milki ya Ashuru kwenye video hii na labda kuanza Dola ya Neo-Babeli. Kwa hivyo, hebu turudishe mawazo yetu kwa Senakeribu. Senakeribu alikutana na uasi huko Magharibi, na kwa hivyo alipata umaarufu katika kurasa za Biblia kwa sababu ya hii.

Kwa hivyo, Magharibi, alikuja kusini na kumwondoa mnyang'anyi Meredith Baladan, ambaye tulikuwa tumezungumza juu yake. Na kisha tuko tayari kuangalia kampeni hii kwa Magharibi, ambayo imezua mabishano mengi. Na sababu yake ni, kwa sehemu, kwa sababu Biblia inarekodi kampeni ya Senakeribu, na kisha tuna akaunti ya Senakeribu ya kampeni.

Wao ni tofauti kidogo kutoka kwa kila mmoja, ambayo inafanya kuwa vigumu kujua jinsi ya kuunganisha akaunti hizi mbili za kampeni yake dhidi ya Yuda, ufalme wa kusini. Hapo awali, Hezekia alikuwa ameombwa kujiunga na uasi huu dhidi ya Sargoni, lakini alikuwa amekataa kwa busara. Sasa, dhidi ya baraza la Isaya, alijiunga na muungano ulioongozwa na Tiro huko Misri, ambao ulijumuisha Byblos, Arpad, Moabu, Edomu, Amoni, na Ashkeloni.

Kweli, hayo ni majina mengi ambayo tumeorodhesha hapo, lakini falme kadhaa tu. Wengi wao ni miji tu. Kwa hivyo, huu haukuwa muungano wa kuvutia sana.

Mtu hawezi kujizuia kujiuliza, ni nini kilikuwa kikipita akilini mwa Hezekia? Waashuri walikuwa hawajawahi kushindwa, na kwa kweli, walikuwa wamepoteza vita mara chache. Namaanisha, walipoteza baadhi, lakini walipopoteza vita, ilikuwa muhimu, achilia mbali kuwashinda. Kwa hivyo, kwa sababu hiyo, unajikuta ukisema, Hezekia alikuwa akifikiria nini? Sasa, Isaya alikuwa mfalme mkuu.

Unapoangalia ramani, unajua, ninaendelea kuzungumza juu ya kosa la kujaribu kusoma vichwa vya habari kwenye ukurasa wa mbele, lakini kichwa cha habari pekee ninachoweza kuona ni kwamba wafalme wa Ashuru walikuwa wakifanya kampeni chache za kijeshi. Labda walikuwa wakifanya kampeni chache za kijeshi kwa sababu kulikuwa na maasi machache. Lakini nimeshindwa kukuambia kwa njia yoyote ya maana; Nimeshindwa kujaribu kuvuta kitu kutoka kichwani mwangu ambacho kingeleezea kwa nini Hezekia angeasi.

Ana uhuru wa kutosha kwamba angekuwa mwerevu zaidi kusubiri tu kuona ikiwa Dola ya Ashuru ingeanguka, lakini badala yake, alijaribiwa. Alikubali majaribu, na akaasi, na kama wanasema, mengine ni historia. Kwa hivyo, muungano huu, na kwa njia, inaweza kuonekana kuwa ya kuvutia wakati una Misri upande wako, lakini ni kama Isaya alisema. Misri ni kama mwanzi, unajua, mwanzi mkali wa mbao ambao hukua katika eneo la Nile.

Ikiwa utaweka mkono wako juu ya mwanzi na kuegemea, itatoboa tu kupitia mkono wako. Kwa hivyo, Misri inaweza kuonekana kama kitu ambacho unaweza kutegemea, lakini Isaya alimuonya kwamba hii itakutoboa tu, na kwa kweli, ndivyo ilivyotokea. Kwa hivyo, nadhani ninachoweza kusema juu ya Hezekia ndicho ninachoweza kusema juu yetu wengine.

Unaweza kuwa mcha Mungu na bubu. Hii ilikuwa hatua ya bubu sana. Kwa hivyo, anaasi, na wakati Padi, ambaye ni mfalme wa Ekroni, Ekroni ni moja ya miji hiyo ya Wafilisti, wakati Padi alikataa kujiunga na muungano, Hezekia alimondoa.

Kwa hivyo, wacha tuone ikiwa ninaweza kuvuta mahali ilipo. Sawa, kwa hivyo hapa, Ekroni haipo kwenye ramani yetu hapa, kwa kushangaza, lakini Ekroni angekuwa hapa chini katika eneo hili la jumla kama hili, na kwa hivyo Hezekia anajaribu kumlazimisha mfalme huyu asiye na maana, anajaribu kumlazimisha ajiunge na muungano, na kwa hivyo Poti anakataa kujiunga, na kwa hivyo Hezekia anamwondoa, na hili lilionekana kuwa tukio lililomleta Senakeribu magharibi. Hata hivyo, baada ya Tiro kuanguka, Hezekia alikuwa karibu peke yake katika kuchagua upinzani.

Kwa hivyo, hii ndio ninataka kutoa hoja basi: hapa kuna Tiro, na kwa hivyo Tiro alikuwa mmoja wa washiriki katika uasi huu, na kwa hivyo tulikuwa na muungano huu. Inanikumbusha foleni kadhaa ambazo tulivuta nilipokuwa mtoto wa shule ya upili, na unajua, wewe na marafiki zako, mtafanya uovu, na kisha unaanza kufanya uovu, na kisha kitu kinatokea, na unatazama pande zote, na wazo lako la kufanya uovu ni kwamba uko peke yako, na watengenezaji wengine wote wa maovu wamekimbia. Kweli, ndivyo ilivyotokea hapa; wakati muungano huu ulipoanza, kulikuwa na miji kadhaa, na mara tu Tiro ilipoanguka ndipo kila mtu alijiiondoa isipokuwa Wamisri. Kweli, kwa kweli, Wamisri sio Wamisri tunaowajua kutoka zamani; hawana nguvu na nguvu.

Kwa hivyo, kwa asili, Hezekia karibu mara moja anajikuta kati ya mwamba wa methali na mahali pagumu. Kwa hivyo, analeta jeshi lake magharibi, na Hezekia alikuwa karibu peke yake, labda baada ya kuwashinda Wamisri katika tambarare, Senakeribu kisha akahamia mashariki. Kwa hivyo, hapa ndipo ninapojaribu kukuelezea kitu ambacho kinachanganya kidogo, lakini kinakwenda hivi.

Tuna wazo zuri la jinsi angehamisha jeshi lake. Hangehamisha jeshi lake hivi, lakini aliamisha jeshi lake hapa hadi alipoteka Tiro. Lakini labda kundi kuu la jeshi la Ashuru, mwili mkuu labda ulisafiri kama hii, na kisha ukaelekea kusini kama hii, na kisha ukaja hapa.

Sasa, huwezi kujua kutoka kwa ramani hii kwa sababu sio ya topografia sana, lakini kuna safu ya milima inayoendesha kama hii. Na kwa hivyo, ilikuwa wakati huu ambapo Senakeribu, kwani atashinda au kujaribu kushinda Israeli, hufanya uchaguzi. Je, anatuma mwili wake mkuu kama hii kwa sababu kuna njia ya matuta inayoelekea kaskazini-kusini? Jaribu kutofikiria Interstate 80, lakini kuna njia ya ridge inayoelekea kaskazini-kusini.

Je, Senakeribu aligawanya jeshi lake au alituma jeshi lake kuu hivi? Au alituma sehemu ya jeshi lake kama hili na kutuma jeshi lake kuu kama hili kando ya pwani? Kweli, tunachojua kutoka kwa rekodi ni kwamba alipigana vita kubwa dhidi ya Wamisri kwenye pwani mahali paitwapo El Teka. Kwa hivyo, ilikuwa hapa chini, na kuna uwezekano mkubwa sana wakati Senakeribu alipovamia, alichofanya ni kuleta jeshi lake kusini kama hii, akatuma sehemu ya jeshi lake kuzingira Yerusalemu, hapa, kuliweka chini ya kamanda wake, Rabshake, na kisha yeye mwenyewe akaenda na jeshi lake hapa chini na kuwashinda Wamisri. Kweli, sasa kila mtu katika muungano amekwenda, na Hezekia amesimama peke yake.

Jeshi lote la Ashuru liko hapa, na watapanda Yerusalemu hivi. Yerusalemu inaweza kufikiwa kwa njia kadhaa tofauti, lakini ikiwa uko mahali fulani katika eneo hili hapa, utafika Yerusalemu, ambayo iko hapa, kwa kuja kaskazini kama hii, na kisha kuna ukingo unaoitwa Beit Horon Ridge, ambao ungeandamana kwanda, na kisha ushuke Yerusalemu. Kwa hivyo, Rabshake ana sehemu ya jeshi la Senakeribu linalozingira

Yerusalemu, na hapo ndipo tunapoingia katika akaunti na Hezekia katika sura ya 6, mstari wa 36.

Kwa hivyo, nitakusoma kutoka kwa akaunti ya Isaya. Ikawa katika mwaka wa 14 wa Mfalme Hezekia, Senakeribu wa Ashuru alikuja dhidi ya miji yote yenye ngome ya Yuda, naye akaikamata. Hiyo ilikuwa anticlimactic.

Hatuambii kwamba Hezekia alijiletea hii. Anatuambia tu kwamba alikuja na kuwakamata. Na hivyo katika mstari wa 2, mfalme wa Ashuru alimtuma Rabshake kutoka Lakishi kwenda Yerusalemu kwa Mfalme Hezekia na jeshi kubwa, na akasimama kando ya mfereji wa bwawa la juu kwenye barabara kuu ya shamba la fuller.

Ndipo Eliakimu, mwana wa Hezekia, aliyekuwa msimamizi wa nyumba, na Sheba Shebna mwandishi, na Yoa, mwana wa Asafu msandiko wa rekodi, wakatoka kwao, na Rabshake akatoa hotuba ndefu. Kwa hivyo, katika hotuba hii ndefu, Hezekia yuko ndani ya Yerusalemu, hapa hapa. Rabshake ana sehemu kubwa ya jeshi huko juu pamoja naye, na Rabshake anaanza kuzungumza na na kwa hivyo sasa kile tulicho nacho ni moja wapo ya adimu zaidi katika Agano la Kale.

Tuna hotuba iliyotolewa na mfalme wa kigeni ambaye anazingira Yerusalemu, na tuna rekodi ya hotuba yake. Inashangaza kabisa. Tunayo sio hapa tu bali pia katika 2 Wafalme 18 na 19.

Ni akaunti ya muhtasari. Kwa hivyo, natumai sitakuchosha, lakini nitachukua muda kusoma kidogo ya hotuba yake. Kwa hivyo, Rabshake anawaambia, na wako ndani, mwambie Hezekia, asema hivyo mfalme mkuu, mfalme wa Ashuru, ujasiri huu una nini? Ninasema ushauri wako na nguvu kwa vita ni maneno matupu tu.

Sasa unamtegemea nani kwamba uliniasi? Kwa maneno mengine, kwa hatua hii, Hezekia yuko peke yake. Kwa hivyo, Rabshake anamdhihaki. Piga simu washirika wako wote.

Kweli, hakuna. Kwa hiyo, tazama, unategemea fimbo ya mwanzi huu uliovunjika, hata Misri, ambayo mtu akiegemea, itaingia mkononi mwake na kuitoboa. Vivyo hivyo na Farao, mfalme wa Misri, ambaye mnamtegemea.

Kweli, tayari ameshindwa. Kwa hiyo, ukiniambia, tunamtumaini Mungu wetu, si yeye ambaye mahali pake pa juu na madhabahu zake Hezekia ameiondoa na kuwaambia Yuda na Yerusalemu, mtaabudu mbele ya madhabahu hii? Sasa, basi, njoo ufanye makubaliano na bwana wangu, mfalme wa Ashuru, nami nitakupa farasi 2,000 ikiwa unaweza kupata watu wa kuwapanda. Anamdhihaki Hezekia kwa sababu jeshi la Ashuru lina nguvu sana, na Hezekia yuko peke yake.

Basi, unawezaje kumrudisha nyuma afisa mmoja wa watumishi wadogo wa bwana wangu na kuitegemea Misri kwa magari na wapanda farasi? Sasa, nimekuja bila idhini ya Yafethi dhidi ya nchi hii kuiharibu. Yafethi akaniambia, panda dhidi ya nchi hii na uangamize. Kweli, sawa, wacha nikuambie kinachoendelea katika kifungu hicho kwa sababu ni nini, ni kesi ya propaganda.

Rabshake anajihusisha na propaganda. Watu ndani ya jiji la Yerusalemu, na haswa wale walio ukutani, wanaweza kusikia propaganda zake, na kwa hivyo anamdhihaki Hezekia juu ya shida yake isiyowezekana ya kijeshi. Ili kuiweka hivi, kwa kumbukumbu zote za vita ambazo mtu anaweza kufikiria, Hezekia hana nafasi.

Hakuna njia ambayo Hezekia anaweza kuwashinda Waashuri kijeshi. Kwa hivyo kwa hili, katika mstari wa 13, Rabshake alisimama na kupiga kelele kwa sauti kubwa katika Kiyahudi, alijua Kiebrania cha vitu vyote, na kusikiliza hotuba ya kufuru ya Rabshake. Sikia maneno ya mfalme mkuu, mfalme wa Ashuru.

Mfalme asema hivi, usimruhusu Hezekia awadanganye, kwa maana hataweza kuwaokoa. Wala Hezekia akufanye umtumaini Yafethi, akisema Bwana hakika atatuokoa. Mji huu hautakabiwa mikononi mwa mfalme wa Ashuru.

Msimsikilize Hezekia, kwa maana asema hivyo mfalme wa Ashuru, fanya amani na mimi, mkatoke kwangu, mlile kila mzabibu wake na kila mtini wake, na kunywa kila maji ya kisima chake mwenyewe, mpaka nitakapokuja kuwapeleka katika nchi mpya kama nchi yenu mwenyewe. Kumbuka kwamba Senakeribu aliwafukuza watu 500,000. Jihadharini na Hezekia asiwapotoshe, akisema Bwana atatuokoa.

Na kisha anauliza swali ambalo hakuna jibu ambalo unaweza kutoa. Je, kuna miungu yoyote ya mataifa imeikomboa nchi yake kutoka kwa mkono wa mfalme wa Ashuru? Miungu ya Hamat na Arpad iko wapi? Miungu ya Sefer Valim iko wapi? Na ni lini wameikomboa Samaria, yaani, ufalme wa kaskazini, kutoka mkononi mwangu? Ni nani kati ya miungu yote ya nchi hizi aliyeiokoa nchi yao kutoka mkononi mwangu, kwamba Yafethi aikoe Yerusalemu kutoka mikononi mwangu? Kweli, anachofanya Senakeribu ni kwamba anafanya propaganda zenye nguvu sana kwa sababu anamwambia Hezekia na Wayahudi, unafikiri kwa nini una nafasi? Rudi nami kwa karne nzima. Rudi nyuma karne moja na nusu.

Ni nani aliyewahi kufanikiwa dhidi yetu na miungu yetu? Je, kuna mungu yeyote katika wakati huu wote amewahi kuwaokoa watu wake kutoka kwetu? Hezekia anajua jibu la hilo. Jibu ni hakuna. Hakuna ufalme mmoja, hakuna mji mmoja, hakuna jeshi moja, hakuna mtu aliyewahi kuwapiga Waashuri.

Sasa unaweza kusema, vizuri, Ahabu alishinda huko Qarqar. Kweli, tunatofautisha kati ya vita na vita. Hakuna mtu aliyewahi kushinda vita dhidi ya Ashuru.

Kwa hivyo, Rabshake yuko nje ya kuta akimdhahiki Hezekia, na upumbavu wa Hezekia mwenyewe umemwingiza katika shida hii. Kwa hivyo, maandishi yanatuambia katika mstari wa 24, ndani ya ukuta wa jiji, wote walikuwa kimya tu. Hakuna mtu anayeweza kusema chochote kwa sababu hakuna cha kusema.

Kweli, wanapoingia ndani ya ukuta wa mji, tunasoma katika sura ya 37 kwamba Hezekia aliposikia hivyo, alirarua nguo zake, akajifunika kwa nguo za magunia, na kuingia ndani ya nyumba ya Yafethi. Kisha akamtuma Eliakimu, aliyekuwa msimamizi wa nyumba, pamoja na Shebna mwandishi na wazee wa makuhani, wakiwa wamefunikwa na nguo za magunia, kwa nabii Isaya, mwana wa Amosi. Wakamwambia, Asema Hezekia, siku hii ni siku ya dhiki, kukemewa, na kukataliwa, kwa maana watoto wamejifungua, lakini mama hawezi kuwazaa.

Labda Yafethi Mungu wako atasikia maneno ya Rabshake, ambaye bwana wake, mfalme wa Ashuru, amemtuma kumtukana Mungu aliye hai, na kukemea maneno ambayo Bwana, Mungu wako, amesikia, basi toa maombi kwa ajili ya mabaki yaliyobaki. Ndipo watumishi wa Hezekia wakamjia Isaya, Isaya akamwambia Hezekia, Hivi utamwambia bwana wako, Bwana asema hivi. Hiyo ni ya ajabu, unajua, majeshi yako nje, kufuru zina kina cha futi moja, lakini Isaya anasema, Bwana asema hivi.

Maneno ya maneno ya nabii. Usiogope kwa sababu ya maneno uliyosikia, ambayo watumishi wa mfalme wa Ashuru wanakufuru. Tazama, nitaweka roho ndani yake ili asikie uvumi na kurudi katika nchi yake mwenyewe, nami nitamfanya aangushe kwa upanga katika nchi yake mwenyewe.

Kweli, hii ndio ilitokea wakati huo. Kufuatia tukio hili, wakati wa usiku, maandishi yanatuambia kwamba malaika wa Bwana aliwaua Waashuri 185,000. Hao ni watu wengi waliokufa.

Ningependekeza kwako kwamba 185,000 labda sio zaidi ya askari 30 au 40,000, na asilimia kubwa ya idadi hiyo ni juu ya wafanyikazi wa vifaa. Haiwezekani sana kwamba jeshi la Ashuru lilikuwa na watu 185,000, lakini wakati wa usiku, malaika huharibu jeshi na timu nzima ya msaada wa vifaa, na asubuhi, hakuna mtu anayeamka. Kweli, kama hivyo, Waashuri, kwa mara ya kwanza, wameharibiwa kabisa.

Na kwa hivyo, kwa kuzingatia hili, tunaweza kuona kwamba Mungu ameokoa mji wake, Yerusalemu. Hezekia, baadaye, atajisalimisha kwa Waashuri kwa sababu Hezekia anaangalia hali ya kisiasa na kusema kitu kama hiki. Mungu ameharibu jeshi la adui, lakini kila mtu anajua jinsi Waashuri walivyo, na inaweza kuwachukua miaka mitatu, inaweza kuwachukua miaka minne, lakini watarudi tu, kwa hivyo ni bora kujisalimisha na kulipa ushuru sasa kuliko kuwa na jeshi lirudi na kuharibu mji wangu.

Kwa hiyo, Hezekia anatuma kiasi kikubwa cha talanta za dhahabu na fedha. Anamtumia orodha hii yote, ikiwa unataka kusoma hati, inapatikana kwako katika tafsiri ya Kiingereza, ambayo orodha ya kila kitu ambacho Hezekia hutuma imeorodheshwa. Anatuma hata utumwani, Hezekia anatuma wanamuziki wa hekalu, anatuma binti zake, anatuma wake zake, anatuma kiasi kikubwa cha fedha na dhahabu, ili Hezekia, kwa uwazi wote, Hezekia atume ushuru ambao angetuma ikiwa mji ungetekwa.

Lakini kwa kufanya hivyo, anaweza kuhakikisha usalama wake wa kibinafsi, na kwa nchi yake, anaweza kuhakikisha kwamba Waashuri hawatarudi. Kwa kukubali ushuru, harudi. Kwa hivyo, tunapaswa kufanya nini juu ya hadithi hii yote ya kupendeza ambayo nimedokeza tu? Kweli, tunachoweza kukuambia ni kwamba hii ilitokea mnamo 701 KK, na tunaijua.

Isaya aliandika nitaweka roho ya uvumi ndani yake, naye atarudi katika nchi yake mwenyewe, na huko atauawa. Hiyo imesababisha mkanganyiko mwingi wa wasomi juu ya kile kinachoendelea kwa sababu, kwa kweli, Senakeribu anauawa, lakini hajauawa hadi 689. Kwa hivyo, hiyo imesababisha moja ya maswali ya kuvutia zaidi ya kipindi cha Ashuru, na swali ni, je, Senakeribu alikuja mara moja dhidi ya Yerusalemu? Tunajua alikuja mnamo 701.

Alikuja mara ya pili mnamo 689 au 690? Kweli, hii labda haiwezi kujibiwa, lakini ni kukuambia tu kwamba wakati Isaya aliandika, nitaweka roho ndani yake ya uvumi, naye atarudi katika nchi yake mwenyewe; ilikuwa miaka 11 zaidi, miaka 12 zaidi kabla ya Senakeribu kuuawa. Kwa hivyo, hiyo imesababisha watu kufikiria kwamba labda kulikuwa na kampeni mbili za Senakeribu na sio moja tu. Kwa hivyo, Senakeribu anarudi Babeli na hatimaye anauawa.

Kuna mambo kadhaa ambayo ningependa kukuambia juu ya kile kilichotokea hapa ambayo nadhani ni muhimu. Ya kwanza ambayo ni kwamba Mungu anaokoa Yerusalemu kutoka kwa adui. Mji umezingirwa, hakuna kutoroka, hakuna tumaini, lakini Mungu huokoa mji, na tunauliza swali, kwa nini anafanya hivyo? Hakufanya hivyo hapo awali, na hafanyi hivyo baadaye, kwa nini anafanya hapa? Kweli, nimesikia kwenye mimbari kwamba ilihusiana na sala ya Hezekia, kwamba Hezekia alikuwa mtu mwadilifu.

Kweli, anaweza kuwa mjinga, lakini alikuwa mtu mwadilifu. Lakini kwa kweli, nadhani maandishi ni wazi kabisa kwamba Mungu alikomboa Yerusalemu kwa sababu ya kauli za kufuru, kejeli, za propaganda za Rabshake. Mungu hakuikomboa Yerusalemu kwa sababu Hezekia alikuwa mwadilifu sana.

Hakutoa Yerusalemu kwa sababu Mungu hakuweza kuleta Yerusalemu kuanguka, hakuweza kujiletea kuruhusu Yerusalemu kuanguka. Hakutoa Yerusalemu kwa njia ya dhana ili aweze kutuma kwa vizazi vyote vilivyofuata ujumbe kwamba ikiwa una

imani, hivi ndivyo Mungu atafanya. Alituma ujumbe kwa ufalme mkubwa zaidi duniani kwamba unapomkufuru Mungu wa Israeli, Mungu wa Israeli ana uwezo wa kukuangamiza.

Kwa bahati mbaya, hii inaonekana kuwa imesababisha theolojia mbaya sana, ambayo inaitwa theolojia ya Sayuni. Tunajua theolojia ya Sayuni. Imejumuishwa katika misemo ambayo tunasoma katika vitabu kama Mika na baadaye katika kipindi cha Babeli.

Theolojia ya Sayuni imejengwa juu ya dhana kwamba Yerusalemu ni makao ya Yafethi, na hataruhusu Yerusalemu kuanguka kwa adui. Theolojia ya Sayuni ikawa sehemu isiyobadilika ya dini ya Kiyahudi, na nadhani ni kwa sababu ilitafsiriwa vibaya. Hiyo ni kusema. Wanaonekana kuwa wamefikia hitimisho kwamba kwa kuwa Yafethi alikuwa amezuia Yerusalemu isianguke wakati huu, basi Yafethi angefanya vivyo hivyo kwa niaba ya Yerusalemu wakati wote.

Walikuwa na theolojia ambayo ilibishana hii. Ni makao ya Bwana. Ni mahali ambapo hekalu liko.

Ni mahali ambapo safina iko, na kwa sababu hiyo, haiwezi kamwe kuanguka au kuharibiwa. Labda hiyo ilikuwa sehemu ya shida ya Hezekia.

Labda Hezekia alikuwa chini ya ushawishi wa wazo kwamba alikuwa mwaminifu kwa Bwana, na Bwana angelazimika kuwa mwaminifu kwake. Lakini kwa kweli, theolojia ya Sayuni ilikuwa saratani ambayo ilikula ukweli wa uwepo wa Mungu pamoja nao hadi kuanguka kwa Yerusalemu, kwani katika tarehe ya baadaye sana katika kipindi cha kipindi cha Babeli Mamboleo, wangeasi tena katika hali ya kukumbusha hapa, wakifikiri kwamba kwa kuasi, wangelazimisha mkono wa Mungu kuwaokoa katika kipindi cha kipindi cha Babeli Mamboleo kwa njia ile ile ambayo yeye alifanya hapa hapa. Kwa hivyo, hadithi hii yenye nguvu sana na muhimu katika Isaya 2 Wafalme 18 na 19 inatukumbusha kwamba uwepo wa Israeli katika nchi unaweza kuisha.

Kwa kweli, unaporudi kwenye Kumbukumbu la Torati, na kusoma laana, Mungu anasema moja kwa moja katika laana hizo katika Kumbukumbu la Torati na Mambo ya Walawi, anasema moja kwa moja nitakufukuza kutoka nchi yako ikiwa mtatii. Kwa hivyo, hadithi hii, ambayo inachanganya kidogo kwa sababu hatuwezi kurudia kwa urahisi mpangilio wake na vitu kama hivyo, hadithi hii ni hadithi ya kuonyesha kwa Waashuri na kwa wasomaji wengine waliofuata kwamba Mungu wa Israeli ndiye Mungu anayesimamia na kwamba Israeli hufanya tu kile Mungu, samahani, Ashuru hufanya tu kile ambacho Mungu wa Israeli anamruhusu afanye. Isaya aliandika kwa niaba ya Mungu, Ashuru ni fimbo yangu.

Hiyo inamaanisha kuwa Mungu anajaribu kuufundisha ulimwengu kwamba Ashuru inaweza kuwa nguvu ya kwanza ulimwenguni, lakini iko chini ya mamlaka na nguvu

za Mungu wa Israeli. Sasa, kuhusu Hezekia, Hezekia, kwa bahati mbaya, ni mfalme mcha Mungu na mfalme ambaye anataka kudhibiti mambo ya serikali. Kwa hivyo, hii ndio ilitokea kama matokeo ya uasi wake dhidi ya Waashuri.

Alipoteza vitu vyote ambavyo nilikuambia juu yake unaweza kwenda kusoma. Pia alipoteza 46, Senakeribu anatuambia kwamba aliteka miji 46 yenye kuta. Hiyo ni miji mingi ya Yudea ambayo Hezekia alipoteza, miji 46 yenye kuta.

Senakeribu anatuambia kwamba aliwachukua utumwani Wayahudi 200,000. Kwa hivyo, hiyo ilimaanisha nini ni hii katika mazoezi. Kwa hivyo, eneo la zambarau kwenye ramani ni Yudea.

Hiyo ilimaanisha ni kama matokeo ya uvamizi wa Senakeribu kwa sababu ya upumbavu wa Hezekia, hiyo labda ilikuwa nusu ya ukubwa kufuatia uchaguzi huu mbaya. Baadaye, Hezekia anafanya uzembe mwingine wa kiroho kwa sababu mfalme wa Babeli anatuma wajumbe kwa Hezekia. Tunasoma juu yake katika sura inayofuata.

Hezekia anaenda hekaluni huko Yerusalemu, anafungua hekalu, na kuwaonyesha wajumbe wa Merodaki-Baladani. Anawaonyesha utajiri wa hekalu. Karibu hakika, kile Hezekia alikuwa akifanya ni kujaribu kuunda muungano mwingine.

Wakati huu na Wababeli. Na, bila shaka, Hezekia anahukumiwa kwa hili pia. Kwa hivyo, najua inaonekana rahisi kusema na rahisi kusema, lakini nitawakumbusha, Mungu aliwaonya kwamba mfalme kama mataifa mengine yote yanayokuzunguka inamaanisha mfalme lazima asiwe mtu wa kimataifa.

Mara mbili, Hezekia ameunda miungano au kujaribu kuunda muungano. Mara zote mbili imekuwa janga. Mfalme haipaswi kuwa mwanajeshi.

Hiyo ni, haipaswi kutegemea majeshi kupigana vita vyake. Kwa hivyo, Hezekia, kwa bahati mbaya, kwa mafundisho yake yote, kwa utauwa wake wote, Hezekia anafanya kazi sana kama mfalme, kama mataifa mengine yote. Sawa, kwa hivyo jambo la mwisho kabla sijaacha hii, kwa sababu tuna akaunti ya kupendeza sana juu ya kuanguka kwa jiji la Lakishi.

Ikiwa unaweza kuona mahali ambapo mshale wangu unaelekeza, tuko mahali paitwapo Maresha, na hiyo pia ni eneo ambalo tuna jiji la Lakishi. Lakishi, katika kipindi hiki cha Hezekia, ndio mji muhimu zaidi huko Yerusalemu. Lakishi inalinda uwanda wa pwani, na inamfanya Hezekia kuwa na nguvu kwa sababu inaweza kuzuia, Lakishi inaweza kuzuia trafiki kwenye barabara hii, inaweza kuhakikisha mapato kwa mfalme.

Lakishi ni mji mkubwa zaidi huko Yerusalemu kwa wakati huu. Kwa kawaida, Hezekia alizingira Lakishi, na kwa hivyo tuna picha hapa inayoonyesha kuzingirwa kwa Lakishi.

Sina hakika ni kiasi gani cha hii jicho lako linaweza kuchukua, lakini hii ni sehemu moja ya misaada ya vita. Senakeribu aliandika hii katika jumba lake la kifalme huko Ashuru. Hapa kuna mnara wa ukuta wa Yudea.

Juu ya mnara, tunaona mpiga mishale wa Yudea akipiga risasi. Tunawaona wakitupa vitu vya kushangaza ambavyo vinaonekana kama sigara au kitu kama hicho. Kwa kweli hizi ni vipande vilivyofungwa vya mabua na vitu vinavyoweza kuchomwa ambavyo wanatupa hapa kwa sababu hii ndio injini ya kuzingirwa.

Wanajaribu kupenya kuta za Lakishi. Kwa hivyo hapa kuna injini ya kuzingirwa ya Ashuru. Unaweza kuona jinsi inavyoonekana? Hapa kuna kondoo dume anayepiga.

Kondoo dume anayepiga anashambulia mnara wa vita. Wanajaribu kuchoma injini ya kuzingirwa. Hapa kuna wanawake wa Kiyahudi wanaoenda utumwani.

Hii imechukuliwa kutoka kwa jumba la Senakeribu, ambalo lilisherehekea kutekwa kwa Lakishi. Kwa hivyo, tuna picha hii inayotoa hoja hiyo. Hezekia alipoteza mji muhimu zaidi wa ufalme wake kwa Waashuri.

Na kwa hivyo, vitu vyote vikizingatiwa, mfalme ambaye anapewa mkono wenye nguvu kiasi wakati anachukua kiti cha enzi anaishia na mkono dhaifu sana kwa sababu ya ukiukaji wake wa amri ambazo Mungu alitoa juu ya kutofanya miungano ya kimataifa. Kuhusu Senakeribu, mnamo 689 ameuawa. Ameuawa na wana wawili ambao wanakula njama dhidi yake na wanataka kuwa wafalme wenyewe.

Kwa hivyo, marafiki, unapoonika katika falme, unapoonika wafalme wakiondolewa kwa mauaji, basi unaangalia ufalme au ufalme ambao una shida. Haitakuwa mbali zaidi kabla ya kuwa na mwisho wa ufalme wa Ashuru. Kwa hivyo hiyo itatupeleka Esarhaddon.

Senakeribu anauawa na wanawe. Esarhaddon atakuwa mtoto atakayekuwa mfalme, lakini yeye sio mrithi dhahiri. Kwa kweli yeye ndiye mwana mwaminifu.

Alishinda kiti cha enzi baada ya kuhamishwa. Inavyoonekana, kitendo chake cha kwanza kilikuwa kujenga upya Babeli. Kwa hivyo ndugu za Esarhaddon, ambao ni wakubwa na wanataka kuwa mfalme, wamemlazimisha kwenda uhamishoni.

Baada ya kumuua baba yao, Esarhaddon anatoka uhamishoni, anafanikiwa kuwashinda na kuwaua wana hawa wawili, ndugu hawa wawili napaswa kusema, na kujishindia kiti cha enzi cha Ashuru. Katika mwaka wake wa saba, anajaribu kuvamia

Misri, lakini hakufanikiwa. Nubian inayopatikana kila mahali inamaanisha, kwa kweli, kwamba Tirhakah alikuwa wa farao mweusi wa Misri akitoka kusini mwa Misri.

Tirhakah iko kila mahali. Atakuwa mwiba kwa Wamisri kwa muda. Katika mwaka wake wa kumi, hata hivyo, alirudi na kushinda Memphis.

Miaka kadhaa baadaye, alijaribu kurudi wakati Tirhakah alichoea uasi, lakini alikufa njiani. Kwa hivyo, tunachoweza kusoma juu yake ni hii. Sina hakika tunaweza kuiona.

Hapa kuna upanuzi wa Esarhaddon. Na maana yake ni bluu hii nyepesi, bluu hii nyepesi ni eneo ambalo Esarhaddon alishinda. Alifanikiwa kushinda Misri ya kaskazini, au kwa lugha ya Misri, Misri ya chini kwani Mto Nile unapita kaskazini.

Kwa hivyo, alifanikiwa kukamata Memphis. Na kwa madhumuni yote ya vitendo, angalia puto. Puto inaonekana tu kama inazidi kuwa kubwa na kubwa.

Kwa kweli, unaangalia haya yote, na unafikiri hakuna kitu kinachoweza kuzuia jinamizi hili la uwepo wa mwanadamu wakati ufalme unaendelea kukua na kuwa kubwa. Kwa hivyo, Esarhaddon hatawala kwa muda mrefu. Hapa kuna mfano kidogo unaokuonyesha jinsi walivyohamisha vipande hivi vizito vya mwamba ambavyo viliunda ulimwengu wao.

Walitengeneza mfumo wa pulleys, na wakawafunga karibu na vitalu hivi vikubwa, au katika kesi hii, ng'ombe mwenye mabawa. Na wangeweza kusonga vitu hivi vikubwa, vizito sana kupitia kuzuia na kukabiliana na kuvisogeza na kuunda miundo mikubwa. Kuna hadithi nyingi ambazo ninasoma ninaposikia juu ya ujenzi wa piramidi.

Watu huzungumza juu ya piramidi kwa sababu mawe yalikuwa makubwa sana. Lazima walipata msaada kutoka angani. Kwa hivyo, hatuko mbali sana na piramidi, lakini ninapokuonyesha, inaweza kuwa sio anga ya juu. Ni kuzuia tu na kukabiliana.

Lakini wangeweza kuhamisha vitu vikubwa sana, pamoja na vitalu hivi vikubwa sana ambavyo unaona hapa, ambavyo pia vililhamishwa. Kwa hivyo, watu wa kale walikuwa wajanja sana katika jinsi wangeweza kufanya ulimwengu wao uwafanyie kazi. Kweli, tuko hapa.

Mfalme mkuu wa mwisho wa Ashuru, Ashurbanipal. Kama unaweza kuona, ana utawala mrefu. Anatawala kutoka 668 hadi 627.

Ana utawala mrefu, na anaonekana kama amefanikiwa kwa sababu unapotazama ramani, inaonekana kama hakuna kitu kitakachomaliza jinamizi hili. Angalia bluu iliyokolea. Kuna mjadala juu ya ikiwa Ashurbanipal aliongeza Elam au ikiwa Esarhaddon alifanya hivyo.

Napendelea kusema kwamba Ashurbanipal aliongeza Elam kwenye ufalme wake, lakini angalia Elamu imeongezwa na kisha Misri. Nilifanya hivyo vibaya. Samahani, nilisahau hilo.

Wacha turudi hapa na tuangalie. Aliongeza Misri kwenye ufalme. Na kwa hivyo sasa, ikiwa ningeweza kusema tu kwa ajili ya mchezo wa kuigiza, huyu ndiye mfalme mkuu wa mwisho wa Ashuru.

Jinamizi linaendelea. Inaonekana kama haiwezi kuisha. Na angalia kinachotokea.

Katika mfalme mkuu wa mwisho wa Ashuru, ufalme huo ni mkubwa zaidi, wa mwisho zaidi. Elamu, ambayo ni ufalme kongwe zaidi uliosalia, imeongezwa kwa ufalme wa Ashuru. Inapoteza uhuru wake.

Misri, ufalme ulioishi kwa muda mrefu zaidi wa zamani zote, ulidumu karibu miaka 3,000. Misri sasa imeongezwa kwenye ufalme. Angalia ramani. Sio tu Crescent yote yenye rutuba na Anatolia lakini Misri yote pia.

Puto ina ukweli. Puto imefikia upanuzi wake mkubwa zaidi. Kwa muda mfupi, puto italipuka.

Na kisha, ndani ya muongo mmoja, yote yamekwenda. Monolith hii, mkusanyiko huu wa kutisha wa vurugu na upagani, utatoweka ghafla sana hivi kwamba hauwezi kufikiria. Kwa hivyo, tutaangalia utawala wa Ashurbanipal.

Yeye ndiye mfalme mkuu wa mwisho wa Ashuru, na kwa hivyo tutaangalia utawala wake. Alifanya jeshi tisa - kwa njia, katika Ezra 4:10, anajulikana kama Osnappar. Unaweza kuona hii? Inafanya aina ya neno la kuchekesha kwa Kiingereza, lakini inatukumbusha kwamba majina haya hayakuwa rahisi kila wakati kuhamisha katika lugha ya asili.

Kwa hivyo, kwa mfano, Wagiriki walikuja na Sardapolis kwa Ashurbanipal. Kwa hivyo, ni karibu kuchekesha sana. Wakati wa utawala wake, alifanya kampeni tisa za kijeshi, ya kwanza ambayo ilikuwa dhidi ya Misri.

Tirhakah alikuwa amechukua tena Memphis, kwa hivyo Ashurbanipal alivamia na kumshinda Tirhakah, ambaye inaonekana alikufa muda mfupi baadaye. Kwa hivyo, Tirhakah alikuwa mfalme mzuri sana wa Nubia ambaye alikuwa amewekwa kwenye kiti cha enzi cha Misri. Watu wengine walikuwa wakifikiria miaka mia moja iliyopita kwamba weusi hawakuwa na akili ya kutosha kufanya mambo kama haya.

Mtu alisahau kumwambia Tirhakah. Aliweza kuwa mwiba mkubwa kwa Waashuri na alikuwa mtu wa ujasiri. Mrithi wake, Tanut Amun, hata hivyo, pia alipinga Ashuru.

Kwa hivyo, sasa Ashurbanipal inakusanya jeshi kubwa. Alivamia Misri. Aliteka tena Memphis, lakini alisukuma juu ya mto na kukamata jiji la kale la kihistoria la Thebes.

Hii ilikusudiwa katika Kitabu cha Nahumu kutumika kama onyo kwa Yuda. Ikiwa hakuna Amun, au Thebes, inaweza kuanguka, vivyo hivyo unaweza kuanguka. Baadaye, Nasaba ya 20 huko Misri inaanza, na Semiticus anawafukuza Waashuri.

Wakati huo huo, huko Babeli, kaka wa Ashurbanipal, Shamash-Shum-ukin, alijaribu kuvunja utawala wa kaka yake Ashurbanipal. Alitaka uhuru. Alitaka kuwa mfalme wake mwenyewe.

Kwa hivyo, alikuwa tayari akitoa msaada wa passiv kwa Semiticus, na kisha baadaye alikuwa katika uasi wa wazi. Kwa hivyo, katika miaka ya 651 hadi 48, Ashurbanipal inazingira, au Babeli imezingirwa, na kisha Babeli inaanguka, na Shamash-Shum-ukin anauawa, na inaonekana kama ushindi mwingine kwa Waashuri. Inaonekana kwa ulimwengu wote kama hii haitaisha kamwe.

Mnamo 645, anashinda Elimu, na kumfukuza Susa, na kufanya mwisho wa moja ya nchi kongwe zaidi ulimwenguni. Kwa mwonekano wote, mnamo 645, Ashuru iko katika nguvu yake kubwa. Hiyo haipaswi kuwa hivyo, hata hivyo.

Sasa, kabla hatujazungumza juu ya kuanguka kwa Ashuru, wacha nikuambie kwamba mchango mkubwa zaidi wa mfalme huyu, kwa kushangaza, na nadhani ni moja wapo ya kejeli za kushangaza zaidi za historia yote ya zamani, ni kwamba mchango mkubwa wa mfalme huyu kwa ubinadamu na historia hakika haukuwa ufalme wake, lakini maktaba yake. Kwa maneno mengine, Ashurbanipal alikuwa mtu wa kale. Alikuwa mfalme ambaye alijua kusoma na kuandika, na alipenda kujifunza juu ya historia ya ajabu ya Mesopotamia.

Alijua kabisa kwamba Mesopotamia ilikuwa na historia iliyoanzia maelfu ya miaka, na alipendezwa nayo. Hakuwa na anasa ya wapinzani wa kutisha, kwa hivyo angeweza kuelekeza mawazo yake kwenye maktaba yake. Sasa, kwa kweli, hii sio maktaba kama tunavyojua.

Hii ni maktaba ya vidonge vya udongo. Lakini alichofanya ni kuagiza, labda kama mtaalam wa akiolojia wa kwanza, aliamuru timu za wafanyikazi kwenda katika miji muhimu ambayo haikutumiwa tena, na wangechimba, wangepata maktaba za zamani, na wangezichimba, na kisha wangerudisha vidonge kwenye maktaba ya Ashurbanipal, na kisha wangezitaafsiri kwa Neo-Ashuru. Angalia, kwa maneno mengine, vidonge vingemandikwa kwa Kisumeri, au vingemandikwa kwa Akkadian, lakini hizo ni lugha ambazo haziwezi kusomwa tena na watu.

Kwa hivyo, alituma timu hizi kutafuta vidonge ili kutafsiriwa na wataalamu wake katika hati za Neo-Ashuru ili tulipozungumza mapema juu ya hadithi ya Gilgamesh,

hatukuwa tukizungumza juu ya hadithi ya Gilgamesh iliyoandikwa kwa Akkadian au iliyoandikwa kwa Babeli ya Kale. Hadithi ya Gilgamesh tuliyokuwa tukisoma kutoka ni akaunti ya Neo-Ashuru. Ilitafsiriwa na wasomi wa Ashurbanipal katika Neo-Ashuru, na hiyo ndiyo akaunti ambayo tunafanya kazi.

Kwa hivyo, kwa njia yangu ya kufikiria, ni karibu kejeli ambayo huleta tabasamu kwenye nyuso zetu tunaposoma juu ya Waashuri hawa ambao walikuwa wakatili kabisa, na bado ilikuwa utawala wa Ashurbanipal ambao ulisababisha maktaba kubwa ya kwanza ulimwenguni na kutupa hati ambazo labda hatungewahi kuwa nazo ikiwa hakutuachia. Inashangaza sana, sivyo, kwamba watu hawa ambao waliharibu sana, waliua watu wengi, waliwatesa watu wengi, ni jambo la kushangaza kwamba Ashurbanipal angeacha ulimwengu hazina kubwa kuliko dhahabu yote ya Ashuru kwa sababu aliacha maarifa yake ya ulimwengu. Nani angeota kwamba hii ingekuwa kazi ya mfalme mkuu wa mwisho wa Ashuru? Kweli, hii ndio hali yetu.

Tunakaribia kuishiwa na wakati leo. Baada ya 639, rekodi zinafikia mwisho, na kwa hivyo hatuwezi kurudia miaka mwishoni mwa Milki ya Ashuru. Idadi ya wafalme wasiojulikana wameorodheshwa katika orodha ya wafalme wa Ashuru, ingawa labda kulikuwa na ugomvi wa ndani, ikiwa sio vita vya wenyewe kwa wenyewe.

Hata hivyo, hatuwezi kurudia matukio ya miaka 20 iliyopita ya Milki ya Ashuru. Kufikia 614, Cyaxares, mfalme wa Uajemi, mfalme wa Media, aliteka mji mkuu wa Ashuru wa Ashur. Mnamo 612, mji mkubwa wa Ninawi ulianguka kwa Wamedi wakati vikosi vya Nabopolassar, mfalme wa Babeli, vilipofika kuchelewa sana vitani.

Vikosi vichache vilitoroka magharibi hadi Harran, ambayo unaweza kukumbuka kutoka kwa majadiliano yetu ya kaskazini, na huko walijaribu kupata nasaba mpya kwa msaada wa Misri huko Harran. Kufikia 609, Ashuru ingekuwa imetoweka milele, kipimo cha chuki ambayo ilikuwa imehamasisha katika ulimwengu wote wa kale. Kwa hivyo katika suala la miaka michache tu, ufalme wa miaka 300 umeangamizwa.

Miji ya Ashuru haitakaliwa tena na Waashuri, na Ashuru itapotea na kupotea milele wakati Wababeli hatimaye wanalipiza kisasi, na Babiloni hatimaye wana ufalme wao wenyewe. Imekuwa muda mrefu tangu Hammurabi. Inachukua kama milenia tu, na Wababeli wana ufalme wao wa mwisho, na ndivyo tutakavyoanza katika mkanda wetu unaofuata, ambao unahusu Milki ya Babeli Mamboleo, iliyojulikana na Nebukadreza.

Naamini utatazamia kwa hamu na sisi. Tunakaribia mwisho wa kozi. Kwa hivyo, kwa mara nyingine tena, nakushukuru kwa umakini wako.

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya asili ya Agano la Kale. Hiki ni kikao cha 20, Kifo cha Ashuru.